

Nauczyciel współorganizujący proces kształcenia uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych w klasie

Podstawy prawne

Nauczyciel współorganizujący kształcenie stał się ważnym wsparciem w edukacji uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego w placówkach ogólnodostępnych.

Jego działania regulują odpowiednie akty prawne, główne z nich to:

- Rozporządzenie MEN z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (Dz.U. 2017 poz. 1575)¹,
- Rozporządzenie MEN z 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem (Dz.U. 2017 poz. 1578)²,
- Rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. 2017 poz. 1591)³,
- Ustawa „Karta Nauczyciela” (Dz. U. z 2021 r. poz. 1762 oraz z 2022 r. poz. 935 i 1116)⁴.

Nauczyciel wspomagający może być zatrudniony w placówkach edukacyjnych w dwóch sytuacjach:

1. jeśli w przedszkolu i szkole ogólnodostępnej z oddziałami integracyjnymi, przedszkolu i szkole integracyjnej oraz przedszkolu i szkole ogólnodostępnej,

¹ <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170001575/O/D20171575>.

² <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20170001578>.

³ <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20170001591>.

⁴ <https://www.prawo.vulcan.edu.pl/przegdok.asp?qdatprz=akt&qplikid=2>.

kształceniem specjalnym są objęci uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, wydane ze względu na autyzm, w tym zespół Aspergera lub niepełnosprawności sprzężone (lub inne – za zgodą organu prowadzącego), wtedy zatrudnia się dodatkowo nauczycieli posiadających kwalifikacje z zakresu pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia integracyjnego. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem stwierdza, że w przypadku ogólnodostępnych jednostek oświatowych, w których organizowane jest kształcenie specjalne dla uczniów posiadających orzeczenie wydane ze względu na autyzm, w tym zespół Aspergera lub niepełnosprawności sprzężone, obligatoryjnie wprowadza się obowiązek zatrudnienia dodatkowo osób wspierających kształcenie specjalne (7 ust. 2 rozporządzenia). Uznano, że uczniowie z takimi deficytami potrzebują wsparcia ze strony osoby, która ułatwi im funkcjonowanie w grupie rówieśniczej oraz realizację obowiązku nauki. W przypadku innych niepełnosprawności również dopuszcza się możliwość zatrudniania nauczyciela wspomagającego, jednak wówczas wymagana jest zgoda organu prowadzącego;

- zatrudnienie w klasie integracyjnej. Funkcjonowanie klas integracyjnych reguluje Rozporządzenie MEN z 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół. Liczba uczniów w oddziale szkoły integracyjnej oraz w oddziale integracyjnym w szkole ogólnodostępnej powinna wynosić od 15 do 20, w tym od 3 do 5 uczniów z niepełnosprawnością.

Doboru dzieci i uczniów do oddziału integracyjnego dokonuje dyrektor przedszkola lub szkoły za zgodą ich rodziców, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dzieci i uczniów, w tym dzieci i uczniów z niepełnosprawnością.

Nauczycielem wspomagającym może zostać osoba, która:

- ukończyła studia wyższe na kierunku pedagogika specjalna lub
- ukończyła studia wyższe na kierunku psychologia i ma ukończone przygotowanie pedagogiczne,
- ukończyła studia wyższe pedagogiczne i ukończyła studia podyplomowe na kierunku: oligofrenopedagogika, pedagogika specjalna, autyzm: edukacja i rehabilitacja, tyflopädagogika, surdopedagogika.

Funkcjonowanie i zadania nauczyciela wspomagającego częściowo regulowane są odgórnie na poziomie rozporządzeń ministerialnych, inne określa dyrektor danej placówki.

Żaden akt prawny nie określa wprost, jak powinna wyglądać dokumentacja prowadzona przez nauczyciela współorganizującego kształcenie. Przytaczane rozporządzenie wskazuje na dwa najważniejsze dokumenty dotyczące kształcenia specjalnego, indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny oraz wielospecjalistyczna ocena poziomu funkcjonowania ucznia.

Zadania nauczyciela wspomagającego

Do zadań nauczyciela wspomagającego należy:

1. Rozpoznawanie potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie.

Indywidualne potrzeby edukacyjne – wiążą się z warunkami, jakie tworzy nauczyciel, by uczeń opanował wymagania, które określa podstawa programowa i program nauczania, przewidziane dla jego etapu kształcenia, poszerzone ze względu na oczekiwania samego ucznia związane np. z zakresem treści, działań, które go interesują.

Indywidualne możliwości psychofizyczne – wiążą się ze specyficznymi cechami jednostki wpływającymi pozytywnie lub negatywnie na proces nauki, np. tempo uczenia się, wytrwałość, czas skupiania uwagi, motywacja do uczenia się, podejście do rozwiązywania problemów, ograniczenia wynikające z choroby przewlekłej, dominujący styl uczenia się, rodzaj przejawianej inteligencji, łatwość lub trudność w nawiązywaniu relacji, kontrola emocjonalna itd. Każdy z nas jest inny. Każdy ma inny styl uczenia, inną motywację. Nauczyciel wspomagający powinien umieć rozpoznać jakie są indywidualne możliwości psychofizyczne swojego ucznia.

Z indywidualnych możliwości wynika potrzeba opracowania przez nauczyciela szerokiego wachlarza dostosowań, wymagających już nie tylko indywidualizacji pracy z uczniem, ale również jej personalizacji.

2. Współorganizowanie zajęć edukacyjnych i prac wychowawczych w formach integracyjnych, w szczególności nauczyciel wspomagający:
  - a. wspólnie z nauczycielami prowadzącymi zajęcia edukacyjne wybiera lub opracowuje programy wychowania przedszkolnego i programy nauczania,
  - b. dostosowuje realizację programów wychowania przedszkolnego, programów nauczania, programu wychowawczego i programu profilaktyki do indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie,
  - c. w zależności od indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psycho-

fizycznych uczniów niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie, wspólnie z nauczycielami prowadzącymi zajęcia edukacyjne, opracowuje dla każdego ucznia i realizuje indywidualne programy edukacyjne określające zakres zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów oraz rodzaj zajęć rewalidacyjnych lub zajęć socjoterapeutycznych prowadzonych z uczniem,

d. uczestniczy w zajęciach edukacyjnych prowadzonych przez innych nauczycieli.

3. Prowadzenie zajęć rewalidacyjnych lub zajęć socjoterapeutycznych zgodnie ze swoim wykształceniem, np. surdopedagog prowadzi zajęcia rewalidacyjne z uczniem niesłyszącym lub słabosłyszącym, tyflopedagog z uczniem niewidomym lub słabowidzącym.

W rozporządzeniu wyszczególnione jest, co powinno znaleźć się w programie zajęć rewalidacyjnych, tj.:

- nauka języka migowego lub innych alternatywnych metod komunikacji – w przypadku dziecka lub ucznia niesłyszącego lub z afazją,
- zajęcia rozwijające umiejętności społeczne, w tym umiejętności komunikacyjne – w przypadku dziecka lub ucznia z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera,
- nauka orientacji przestrzennej i poruszania się oraz nauka systemu Braille’a lub innych alternatywnych metod komunikacji – w przypadku dziecka lub ucznia niewidomego lub niedowidzącego.

Celem tych zajęć, jak widzimy, nie jest odrabianie z uczniem zadań domowych, lecz uzupełnianie deficytów, jakie ma dziecko i tak np. z dzieckiem z autyzmem będziemy prowadzić ćwiczenia rozwijające umiejętności społeczne i komunikacyjne np. poprzez przepracowywanie różnych historyjek społecznych, aranżowanie sytuacji, naukę proszenia o pomoc. W orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego jest dokładnie wyszczególnione, co powinno zostać ujęte w programie zajęć rewalidacyjnych.

Zajęcia rewalidacyjne trwają 60 minut, każde dziecko ma 2 godziny zajęć rewalidacyjnych tygodniowo.

4. Udzielanie pomocy nauczycielom prowadzącym zajęcia edukacyjne w doborze metod pracy z uczniami niepełnosprawnymi oraz niedostosowanymi społecznie.

To nauczyciel wspomagający jako osoba wyposażona w specjalistyczną wiedzę, znająca dziecko powinna służyć pomocą nauczycielowi w doborze odpowiednich metod pracy dla konkretnego ucznia.

5. Prowadzenie lub organizacja różnego rodzaju form pomocy pedagogicznej i psychologicznej dla dziecka i jego rodziny. Bardzo ważne jest, by swoim

oddziaływaniem otoczyć również rodziców dziecka. Możemy zorganizować warsztaty na interesujące rodziców tematy, spotkania ze specjalistami (np. z PPP, PFRONU, ZUS-u itp.), zorganizować grupę wsparcia. Ważne, by nasze działania odpowiadały na realne potrzeby rodziców.

6. Prowadzenie wyznaczonych (przez dyrektora przedszkola, szkoły lub osobę kierującą inną formą wychowania przedszkolnego) zajęć edukacyjnych oraz realizacja wyznaczonych zintegrowanych działań i zajęć we współpracy z innymi nauczycielami, specjalistami i wychowawcami grup wychowawczych, które zostały określone w IPET.
7. Prowadzenie wspólnie z innymi nauczycielami i specjalistami pracy wychowawczej z uczniami niepełnosprawnymi, niedostosowanymi społecznie oraz zagrożonymi niedostosowaniem społecznym.

Nauczyciele przekazują nauczycielowi prowadzącemu dane zajęcia edukacyjne opinię przy ustalaniu przez niego śródrocznej i rocznej oceny klasyfikacyjnej. Uwzględniają wpływ zaburzeń lub dysfunkcji rozwojowych na zachowanie ucznia przy ustalaniu opinii do oceny klasyfikacyjnej z zachowania.

Jak być dobrym nauczycielem wspomagającym?

Nauczyciel wspomagający musi poznać środowisko życia dziecka i jego rodzinę. Znając sytuację panującą w domu, możemy lepiej pomóc uczniowi. Ważne, aby pamiętać, że na ucznia oddziałuje wiele środowisk: domowe, szkolne, rówieśnicze. Niektóre problemy, które obserwować będziemy w szkole, wynikają z sytuacji, które zaistniały w domu lub w grupie rówieśniczej.

Nauczyciel powinien być w stałym kontakcie z rodziną, a także ze specjalistami pracującymi z podopiecznym tak, aby zachować zgodny kierunek pracy. Wielu naszych uczniów jest objętych różnego rodzaju terapiami, np. Terapią SI, terapią Tomatisa itd. Powinniśmy znać zalecenia specjalistów, którzy pracują z uczniem, by realizować jeden kierunek terapii.

Nauczyciel wspomagający wspiera podopiecznego w trakcie lekcji oraz przerw, pobudza ucznia do kreatywnego działania. Organizuje otoczenie tak, aby umożliwić uczniowi samodzielne realizowanie potrzeb oraz funkcjonowanie w społeczeństwie.

Nauczyciel wspomagający powinien nauczyć dziecko samodzielności po to, by prawidłowo funkcjonowało w społeczeństwie. Najważniejsze jest to, by dziecko po zakończonej edukacji odnalazło się w społeczeństwie i na rynku pracy. Nie jest najważniejsze, żeby znało treść *Przedwiośnia* S. Żeromskiego

czy umiało obliczać układy równań z dwiema niewiadomymi. Ważne jest, by wiedziało, gdzie może znaleźć odpowiedź na nurtujące go pytania, potrafiło poprosić o pomoc, odpowiednio zareagowało w sytuacji niebezpiecznej. Każdy nauczyciel powinien sam określić, znając możliwości dziecka, jego potrzeby, mocne i słabe strony. Musimy pamiętać, że każde dziecko jest inne. Do każdego musimy podejść indywidualnie.

Magdalena Smoleń-Kowalska *jest nauczycielem wspomagającym w klasie integracyjnej w Zespole Szkół nr 2 im. Sybiraków w Nowym Sączu, pedagogiem specjalnym, surdopedagogiem, oligofrenopedagogiem, neurologopedą klinicznym.*
